

PŘEDMLUVA

Kdesi hluboko ve skříni, snad při hledání záhadně ztracené nabíječky k mobilu, nalezneme zapadlé album s rodinnými fotografiemi. Chvilí váháme, zda je otevřít. Ale pak nám zvědavost nedá. Každý snímek vyvolává řetězce vzpomínek a oživuje dávno zašlé příběhy. Najednou si přesně vzpomene, že na téhle dovolené, třeba v roce 1984, měli výbornou zmrzlinu. V takovém malém krámku, kousek od koupaliště...

Snad si pamatujeme skoro všechno, ale musíme mít správnou motivaci, abychom se začali rozpomínat. Paměť fascinuje svou kapacitou, i svou lenivou pragmatičností. Osobní vzpomínky opouštíme jen neochotně. V příbězích, o nichž ve většině víme, jak dopadly, je bezpečno a příjemně.

Album je zároveň subjektivním výběrem. Co nezachytil objektiv fotoaparátu, to v téhle extenzi paměti nenajdeme. Snímky z dovolené nám zkrátka neprozradí nic moc dalšího o celém roce 1984. Snad jsme tehdy měli štěstí a sehnali barevné „ORWO“ ...

Kniha Tenkrát v Listopadu je v jistém smyslu albem vybraných momentek, jen místo rodiny dokumentuje daleko různorodější skupinu, studenty a pedagogy Univerzity Karlovy a její Matematicko-fyzikální fakulty v čase kolem 17. listopadu 1989. Tedy přesněji, je vzpomínáním vybraných účastníků tehdejších dějů nad souborem někdy více, někdy méně podobných „snímků“. V sedmnácti rozhovorech, založených na metodice orální historie, se skládají tehdejší události ve specifickém úhlu pohledu, jak se jednotlivě otiskly v paměti osmnácti dotazovaných osobností.

Je jisté, že matfyzácké album Listopadu nedokumentuje svoji dobu historicky přesně. Je jisté, že některé snímky už poněkud vybledly a jsou méně zřetelné. Je nepochybné, že tehdejší dění vidíme poněkud úzce pohledem specifické rodiny. Jenže právě v těchto okolnostech spočívá největší hodnota vzpomínek. Faktografii „velkých dějin“ přenecháváme dalším. Nás zajímají příběhy, které neztratily svoji emoci a osobnost.

V listopadu 1989 v tom byli všichni spolu. A tak se v některých případech jednotlivé informace opakují či na sebe volně navazují, navzdory faktu, že

fakulta sídlila už tehdy v pěti různých budovách po celé Praze. V celku je tak snadné rozlišit lokálně významné momenty od událostí širšího dopadu. Kniha proto obsahuje odkazy upozorňující na „snímky“, které se částečně překrývají, bez ohledu na to, zda je někdo pořídil více zleva nebo zprava...

Veškerým vyprávěním a vzpomínáním se prolínají různé spolky, občanské iniciativy, oficiální organizace, média. Jejich přehled, stejně jako jmenný rejstřík, uvádíme samostatně na konci knihy, někdy včetně krátkého vysvětlení daného pojmu.

Obrovská celospolečenská změna roku 1989, která se netýkala jen naší republiky, ale veškerého středoevropského a východoevropského prostoru, se promítla do životů všech tehdejších zaměstnanců a studentů Univerzity Karlovy. Není, bohužel, možné zachytit kompletně jejich pohledy. Snažili jsme se vybrat osobnosti, které měly „k času zlomu“ blíže. Studentské vůdce, pedagogy, kteří mohli teprve po revoluci naplno uplatnit své schopnosti, reprezentanty předrevolučních občanských a disidentských aktivit, nebo naopak oficiálních struktur. Jim všem patří velký dík za ochotu nezapomínat a vzpomínat, vysvětlovat nad starými obrázky příjemně, nepříjemně i dramatické souvislosti.

Jako v každé rodině, i na Matfyzu byl v těch dnech někdo spokojenější a úspěšnější, někdo teprve čekal na svoji šanci. Podstatné však je, že žádná z „fotografií“, jež s námi má čtenář možnost prohlédnout, neukazuje hrubost, neslušnost nebo aroganci. Ať už někdo poskytl „snímky“ předrevolučního úspěšného vědce, který bez problémů cestoval po konferencích na Západě a po revoluci ve svém díle pokračoval, nebo „snímky“ člověka, pro něhož až revoluce znamenala konec všech omezení, nikdy to nejsou momentky zatížené hlubokým nepřátelstvím.

Osmnáct dotazovaných skoro jednomyslně mluví o Matfyzu konce 80. let minulého století jako o ostrůvku relativně svobodné diskuse, na němž, až na výjimky, nevládla ideologie. Obyvatelé „matfyzáckého ostrova pozitivní deviace“ se pak přirozeně zapojili mezi prvními do listopadových událostí, někteří z nich je dokonce iniciovali.

Nechceme však čtenářům podsouvat zobecněné závěry. Chtěli jsme jen po letech oprášit album osobních vzpomínek na události, jež definitivně určují naši současnost. O nic více nám nešlo.

*Autoři
srpen, 2019*